

Rising from the Ashes: Rebirth and Rejuvenation on Tisha B'Av

לע'נ חיים ישעיהו ע'ה בן יוסף נ'י

Women's Institute of Torah Annual Tisha B'Av Lecture

Rabbi Shmuel Silber

rabbisilber@suburbanorthodox.org

www.rabbisilber.com

1. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ד

עובדא הוה בחד יהודאי דהוה קאים רדי געת תורתיה קומוי עבר חד ערביי ושמע קלה א"ל בר יודאי בר יודאי שרי תורך ושרי קנקנך דהא חריב בית מוקדשא געת זמן תניינות א"ל בר יודאי בר יודאי קטור תוריך וקטור קנקניך דהא יליד מלכא משיחא א"ל מה שמיה מנחם א"ל ומה שמיה דאבוי א"ל חזקיה א"ל מן הן הוא א"ל מן בירת מלכא דבית לחם יהודה אזל זבין תורוי וזבין קנקני ואיתעביד זבין לבדין למיינוקא והוה עייל קרייה ונפקא קרייה עד דעל להווא קרתא והויין כל נשייא זבנן ואימה דמנחם לא זבנה שמע קלן דנשייא אמרין אימיה דמנחם אימיה דמנחם איתי זובנין לברך אמרה בעייתא אנא מיחנקוניה סנאיהון דישראל דביומא דאיתיליד איחרוב בית מוקדשא א"ל רחיציא אנן דברגליה חריב וברגליה מתבניי א"ל לית לי פריטין א"ל והוא מה איכפת ליה איתי זובנין ליה אין לית קומך יומא דין בתר יומין אנא אתי ונסיב בתר יומין עאל להווא קרתא אמר לה מהו מיינוקא עביד א"ל מן שעתא דחמיתני אתון רוחין ועלעולי וחטפיניה מן ידי

2. איכה רבה (וילנא) פתיחות

באותה שעה אמר משה לירמיה לך לפני שאלך ואביאם ואראה מי מניח ידו עליהם, אמר לו ירמיה אי אפשר לילך בדרך מפני ההרוגים, א"ל אעפ"כ, מיד הלך משה וירמיה לפניו, עד שהגיעו לנהרות בבל ראוהו למשה ואמרו זה לזה בא בן עמרם מקברו לפדותינו מיד צרינו יצתה בת קול ואמרה גזירה היא מלפני, מיד אמר להם משה בני להחזיר אתכם אי אפשר, שכבר נגזרה גזירה אלא המקום יחזיר אתכם במהרה והניח אותם, באותה שעה הרימו קולם בבכיה גדולה עד שעלתה בכייתם למרום הה"ד (תהלים קל"ז) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו,

3. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד ב

... וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ... שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו'], בזכריה כתיב: עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה – הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה – בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניחמתנו! עקיבא, ניחמתנו.

Long ago, as Rabban Gamaliel, R. Eleazar b. 'Azariah, R. Joshua and R. Akiba were walking on the road coming up to Jerusalem together, and just as they came to Mount Scopus they saw a fox emerging from the Holy of Holies. They fell a-weeping and R. Akiba seemed merry. Wherefore, said they

to him, are you merry? Said he: Wherefore are you weeping? Said they to him: A place of which it was once said, And the common man that draweth nigh shall be put to death,¹ is now become the haunt of foxes, and should we not weep? Said he to them: Therefore am I merry; for it is written, And I will take to Me faithful witnesses to record, Uriah the priest and Zechariah the Son of Jeberechiah. Now what connection has this Uriah the priest with Zechariah? Uriah lived during the times of the first Temple, while [the other,] Zechariah lived [and prophesied] during the second Temple; but Holy-Writ linked the [later] prophecy of Zechariah with the [earlier] prophecy of Uriah, In the [earlier] prophecy [in the days] of Uriah it is written, Therefore shall Zion for your sake be ploughed as a field etc.³ In Zechariah it is written, Thus saith the Lord of Hosts, There shall yet old men and old women sit in the broad places of Jerusalem,⁴ so long as Uriah's [threatening] prophecy had not had its fulfilment, I had misgivings lest Zechariah's prophecy might not be fulfilled; now that Uriah's prophecy has been [literally] fulfilled, it is quite certain that Zechariah's prophecy also is to find its literal fulfilment. Said they to him: Akiba, you have comforted us! Akiba, you have comforted us!

4. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יח עמוד א

ובחזרתן מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וס"ת מונח לו בחיקו. הביאוהו וכרכוהו בס"ת, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמרה לו בתו: אבא, אראך בכך? אמר לה: אילמלי אני נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וס"ת עמי, מי שמבקש עלבונה של ס"ת הוא יבקש עלבוני. אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה? אמר להן: גליון נשרפין ואותיות פורחות. אף אתה פתח פיך ותכנס [בך] האש! אמר להן: מוטב שיטלנה מי שנתנה ואל יחבל הוא בעצמו. אמר לו קלצטונירי: רבי, אם אני מרבה בשלהבת ונוטל ספוגין של צמר מעל לבך, אתה מביאני לחיי העולם הבא? אמר לו: הן. השבע לי! נשבע לו. מיד הרבה בשלהבת ונטל ספוגין של צמר מעל לבו, יצאה נשמתו במהרה. אף הוא קפץ ונפל לתוך האור. יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון וקלצטונירי מזומנין הן לחיי העולם הבא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים.

On their return, they found R. Hanina b. Teradion sitting and occupying himself with the Torah, publicly gathering assemblies, and keeping a scroll of the Law in his bosom. Straightaway they took hold of him, wrapt him in the Scroll of the Law, placed bundles of branches round him and set them on fire. They then brought tufts of wool, which they had soaked in water, and placed them over his heart, so that he should not expire quickly. His daughter exclaimed, 'Father, that I should see you in this state!' ... The Executioner then said to him, 'Rabbi, if I raise the flame and take away the tufts of wool from over thy heart, will thou cause me to enter into the life to come?' 'Yes,' he replied. 'Then swear unto me' [he urged]. He swore unto him. He thereupon raised the flame and removed the tufts of wool from over his heart, and his soul departed speedily. The Executioner then jumped and threw himself into the fire. And a bathkol exclaimed: R. Hanina b. Teradion and the Executioner have been assigned to the world to come. When Rabbi heard it he wept and said: One may acquire eternal life in a single hour, another after many years.

5. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה: ר"א בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. [והא הכא בעבירה הוה ומית!] התם נמי, כיון דאביק בה טובא כמינות דמיא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בכמה שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת.

6. תורת המגיד ש"ס עבודה-זרה

יש קונה עולמו בשעה אחת [י א], פירש הרב המגיד מוהר"ר דוב בער זלה"ה, שעה, הוא לשון פנה, כמאמר הכתוב (בראשית ד, ה) ואל קין ואל מנחתו לא שעה, שאפשר להיות שלפעמים ברגע אחד שאדם עושה תשובה בהתלהבות גדולה הוא בא למדריגה גדולה מאוד, וזה יש קונה עולמו בשעה אחת, בפניה שהוא פונה את עצמו להשי"ת בתשובה הוא משיג עולמו כל מה שאפשר לו להשיג, אלא שחז"ל דקדקו בצחות לשונם שאמרו עולמו ולא אמרו עולם, ורמזו בזה שא"א לו להשיג אלא עולמו, אבל א"א לו לילך ממדריגה למדריגה בתשובה זאת לבד שעושה בשעה אחת, אף על פי שעשה בהתלהבות גדולה, אי אפשר לו לבוא ליראה ואהבה הפנימית שהוא בחינת שבת, אם לא שילך בתשובתו ממדריגה למדריגה בעמל ויגעה רבה.

R. Dov Baer b. R. Avraham was born circa 1704. In his youth he studied in Lemberg, in the yeshiva of R. Ya'akov Yehoshua, author of the Pnei Yehoshua. He then became a preacher in a number of communities, eventually becoming close to R. Israel, the Ba'al Shem Tov, becoming his great disciple. Many of the third generation great Chassidic leaders were his disciples.

7. יש קונה עולמו בשעה אחת

8. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף נ עמוד א

ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתייה (דבר) דכלבא שבוע, שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה, אזלא ואיתנסיבה ליה. בסיתוא הוה גנו בי תיבנא, הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה, אמר לה: אי הואי לי, רמינא ליך ירושלים דדהבא ... אמרה ליה: זיל הוי בי רב, אזל תרתי סרי שנין קמי דר' אליעזר ור' יהושע. למישלם תרתי סרי שנין קא אתא לביתיה, שמע מן אחורי ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתהו: שפיר עביד ליך אבוך, חדא, דלא דמי ליך! ועוד, [שבקך] ארמלות חיות כולהון שנין! אמרה ליה: אי צאית לדילי, ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא. אמר: הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי. הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא. אתא בעשרין וארבעה אלפינן זוגי תלמידי, נפיק כולי עלמא לאפיה. ואף היא קמת למיפק לאפיה, אמר לה ההוא רשיעא: ואת להיכא? אמרה ליה: יודע צדיק נפש בהמתו. אתת לאיתחזויי ליה, קא מדחן לה רבנן, אמר להון: הניחו לה, שלי ושלכם שלה הוא.

9. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא עמוד ב

בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך – אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד.

When R. Akiba was taken out for execution, it was the hour for the recital of the Shema', and while they combed his flesh with iron combs, he was accepting upon himself the kingship of heaven. His disciples said to him: Our teacher, even to this point? He said to them: All my days I have been troubled by this verse, 'with all thy soul', [which I interpret,] 'even if He takes thy soul'. I said: When shall I have the opportunity of fulfilling this? Now that I have the opportunity shall I not fulfil it? He prolonged the word ehad until he expired while saying it. A bath kol went forth and proclaimed: Happy art thou, Akiba, that thy soul has departed with the word ehad!

10. במדבר פרק ל פסוק ג

איש כי ידר נדר ליקוק או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה:
If a man makes a vow to the Lord or makes an oath to prohibit himself, he shall not violate his word; according to whatever came out of his mouth, he shall do.

11. רש"י צמדזכר פרשת מטות פרק ל פסוק ג

לא יחל דברו – כמו לא יחלל דברו, לא יעשה דבריו חולין:

12. פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב) שיר השירים פרק א

מעשה באשה אחת בצידן (שיר השירים רבה א, ב) ששהת עם בעלה י' שנים ולא ילדה, ביקש לגרשה. באו אצל ר' שמעון בן יוחאי חייכם כשם שלא נזדווגתם אלא מתוך מאכל ומשתה, כך לא תפרדו זה מזה אלא מתוך מאכל ומשתה. הלכו ועשו סעודה בבית האישי. עד שהם אוכלים ושותים אמר לה בתי כל חפץ טוב שאת רואה בבית הזה טלי ולכי לבית אביך. כיון ששמעה רמזה לעבדיה להשכירו, שתה וישן לו, ציותה לעבדיה והוליכוהו במטה עד שהוא ישן לבית אביה, הקיץ משנתו היה מסתכל בכתלים ובעמודים אמר לה היכן אני נתון, אמרה לו הלא תזכור מה שאמרת לי מערב כל חפץ טוב שאת רואה בבית הזה קחי ולכי לבית אביך, ראיתי ולא חפצתי טוב ממך, כך אני חפצה מכל מה שיש בביתך. באו אצל ר' שמעון וספרו לו המעשה הזה עליהם ונתפקדו.

13. רש"ר הירש במדבר פרשת מטות פרק ל פסוק ג

אילו נאמר כאן "לא יחלל דברו", היה פירושו: אל יעשה את דברו חולין, אל ינהג בניגוד לקדושת דברו. אך נאמר "לא יחל דברו", ופירושו: אל ישאיר את דברו בלא תוצאה, אל יניח אותו במצב של חולין.